Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

GYÓGYPEDAGÓGIAI ALAPISMERETEK

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS KAPCSOLATI HÁLÓJA

„Sikerünk mértéke az emberi kapcsolataink értéke”

KÉRDÉS

Mi jut eszünkbe a kapcsolat szó hallatán?

A KAPCSOLAT ÉRTELMEZÉSE

Kapcsolat: (több, összetett jelentése van)

1. az a mód, ahogy **két ember vagy csoport** viselkedik egymással – viszony

2. az a mód, ahogyan **két vagy több dolog kapcsolatban van egymással,** és ahogyan hatnak egymásra

3. **két vagy több dolog közötti összefüggés** – kapcsolat, viszony, vonatkozás

4. **szóbeli vagy írásbeli érintkezés** valakivel,

5. **befolyásos ismerős, összeköttetés**

A KAPCSOLATOK RENDSZERE

- **Személyközi kapcsolat:** személyek közti ismételt érintkezés, találkozás endogén (rajtuk múló, tőlük függő) vagy exogén (tőlük független) okokból.

- **Intézményközi kapcsolat:** intézmények közti, meghatározott cél elérése érdekében végzett formális vagy informális, tervezett vagy spontán együttműködés.

A KAPCSOLATOK RENDSZERE II.

- **Hálózat** (network): Hálózatnak nevezünk minden, több csomóponttal rendelkező, egymással közvetlenül vagy közvetett úton kapcsolatban levő elemekből álló rendszert vagy csoportot.
- **Ismeretségi háló(zat)** (social network) **– KAPCSOLATI HÁLÓ: egy közösségi struktúra, ami egyének vagy szervezetek kapcsolataiból áll; tartalmazza azt, hogy ezen szereplők között a szociális kapcsolatok hogyan és milyen módon léteznek, a felületes ismeretségtől az életre szóló barátságig vagy rokoni kapcsolatokig.**

A KAPCSOLAT, MINT TŐKE

„**A kapcsolati tőke** az egyén kapcsolathálózati jellemzőit, **társas kapcsolatainak minőségét és mennyiségét jelenti,** míg a társadalmi tőke a kapcsolatokon keresztül elérhető és mobilizálható erőforrásokat.”

(Nan Lin 2008).

A KAPCSOLATI TŐKE

- **A kapcsolati tőke tehát egy olyan erőforrás, aminek „arca van”.**
- Különösen fontos olyankor, ha valamiért válságba kerülünk (egy adott élethelyzet, egy fennálló probléma megoldása, vagy akár anyagi nehézség stb.), amelynek megoldását már saját erőforrásaink nem teszik lehetővé.
- **Az emberi kapcsolatokban áramló energia elősegítheti az egyén boldogulását,** (társas támogatás), de egyúttal **elősegítheti a kollektív cselekvést is és ezáltal egy egészséges és prosperáló (jól működő, sikeres) társadalom fenntartását.**

A KAPCSOLATOK ERŐSSÉGE

A társadalmi kapcsolatok intenzitása és kölcsönössége (Lin szerint:)

1. **Erős kapcsolatok,** melyek érzelmeken, kölcsönös segítségnyújtáson alapuló intim és bizalmas kapcsolatok, (szülő, gyermek, házastárs, élettárs, bizalmas barát, akikkel az egyén rendszeres és intenzív kapcsolatban áll).

2. **Közepes erősségi kapcsolatok**, amikor több személy közösen birtokolja az erőforrásokat és az információkat. (Viszonylag zárt és ugyancsak homogén csoport. Itt már gyenge kötések is megjelenhetnek.)

A KAPCSOLATOK ERŐSSÉGE II.

3. Gyenge: a különböző társadalmi csoportokon átívelő hídszerű kapcsolatok tartoznak. A gyenge kapcsolatok olyan **laza ismertségek, melyek mintegy hidat képezve kapcsolják össze az egyéneket tőlük távolabb lévőkkel,** akiket az erős kapcsolataik révén egyébként nem tudnának elérni.

- A társadalmi integráció szempontjából ezek a legfontosabb kapcsolatok. Ide sorolhatók például a szomszédok, ismerősök).

A KAPCSOLATI HÁLÓ ÉS AZ ÉLETMINŐSÉG

- **Ezek a** társadalmi **támogatásokat nyújtó kapcsolatok alkotják minden egyén személyes kapcsolati hálóját, azt a „szövetet”,** amelyen keresztül nemcsak **erőforrásokhoz jutnak** az egyének, hanem **megerősödnek identitástudatukban**, követendő mintákat találnak viselkedésükhöz és **integrálódnak tágabb társadalmi környezetükbe.**
- Mindez azt is meghatározza, hogy a kapcsolati hálóban élő személyek mennyire elégedettek az életükkel általában, és mennyire érzik boldognak magukat, de azt is meghatározza, hogy milyen annak a közösségnek, a társadalomnak az **életminősége**, amely körülveszi.

KÉRDÉS

Befolyásolja – e az egyén életminőségét az őt körülvevő kapcsolati háló? Hogyan?

A KAPCSOLATI HÁLÓ ÉS AZ ÉLETMINŐSÉG

- A fogyatékos személyek életminőségét is számos tényező befolyásolja.
- A két legfontosabb tényező azonban a társadalom attitűdje, és a személyes támogatás, segítés megléte és minősége!
- **A jó életminőség eléréséhez tehát, a minél szélesebb körű, és pozitív hozzáállású kapcsolatok megélésére is szükség van: ez pedig maga a kapcsolati háló!**

A HUMÁN - ÖKORENDSZER, MINT TERMÉSZETES TÁMASZOK

A humán öko-rendszer

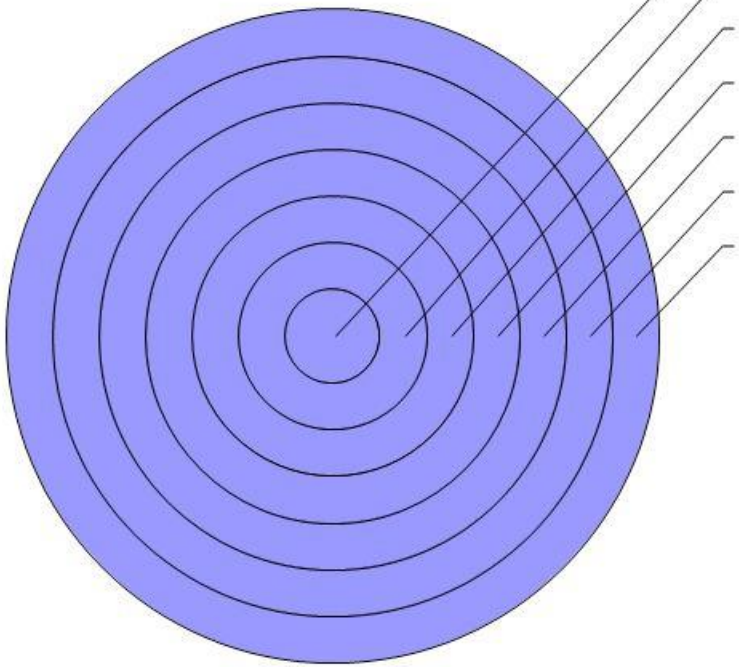

1. Az ember testileg
2. Intraperszonális szint
3. Interperszonális szint
4. Család és más kiscsoportok
5. A helyi közösség
6. Az adott kultúra
7. A nemzet és az állam, a társadalom

A HUMÁN - ÖKORENDSZER, MINT TERMÉSZETES TÁMASZOK

- Az ember és az őt körülvevő környezet között fellépő kölcsönhatásokat vizsgálja.
- A humán Ökorendszer hét szintje azt írja le, hogy miként működnek a természetes támaszok az egyes szinteken, másrészt, hogy mi történik, amikor ezek összeomlanak.
- A III. szint: az interperszonális (személyközi kapcsolatok)
- IV. szint: a család (vagy kis csoportok)
- V. szint: a helyi közösségek csoportjai

A HUMÁN ÖKORENDSZER TERMÉSZETES KAPCSOLATI SZINTJEI

SZINT	JÓL MŰKÖDŐ TÁMASZ	NEM JÓL MŰKÖDŐ TÁMASZ
III. INTERPERSZONÁLIS SZINT (az egyes emberek közötti interakciók)	Kapcsolatok vegyesek, de általában pozitívak. Küzdelem van, de kezelhető. Szexuális igények kielégítettek.	Hiányoznak az alapvető támaszt és szeretetet nyújtó kapcsolatok, illetve ha vannak, akkor destruktívak.
IV. CSALÁDI SZINT	A család vagy más kiscsoportok a hozzátartozás érzését nyújtják, a probléma idején pedig támaszt.	Hiányoznak a hozzátartozás élményét biztosító csoportok vagy a család, vagy a bennük lévő kapcsolatok destruktívak. Nincs kihez fordulni a problémával.
V. (HELYI) KÖZÖSSÉGI SZINT	A helyi környezet intézményei és szervezetei alapvető társadalmi szükségleteket elégítenek ki. (pl. munka, oktatás, egészségügy stb.)	A helyi intézmények hiányoznak vagy nem jól működnek. Alapvető szociális igények részben vagy egészben kielégítetlenek.

TERMÉSZETES -MESTERSÉGES TÁMASZ

- A nem szakmai segítséget nevezzük természetes támasznak.
- Ha a természetes támaszok nem működnek, akkor szükséges a szakmai segítség, amit mesterséges támasznak nevezünk. – (a kliens összekötése a hiányzó erőforrással)

FELADAT

Páros gyakorlat: Írjatok példákat a munkátok során tapasztalt olyan helyzetekről, amikor a fogyatékkal élő személy esetében valamely támogató kapcsolatok hiányoznak/hiányoztak: interperszonális, családi, vagy helyiközösségi szinten.

- Hogyan tudnánk segíteni?

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY KAPCSOLATI HÁLÓJÁT ALAKÍTÓ SZÍNTEREK

- ELEMZÉSI SZEMPONTOK-

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY CSALÁDJA, MINT ELSŐ SZÁMÚ TÁMASZ

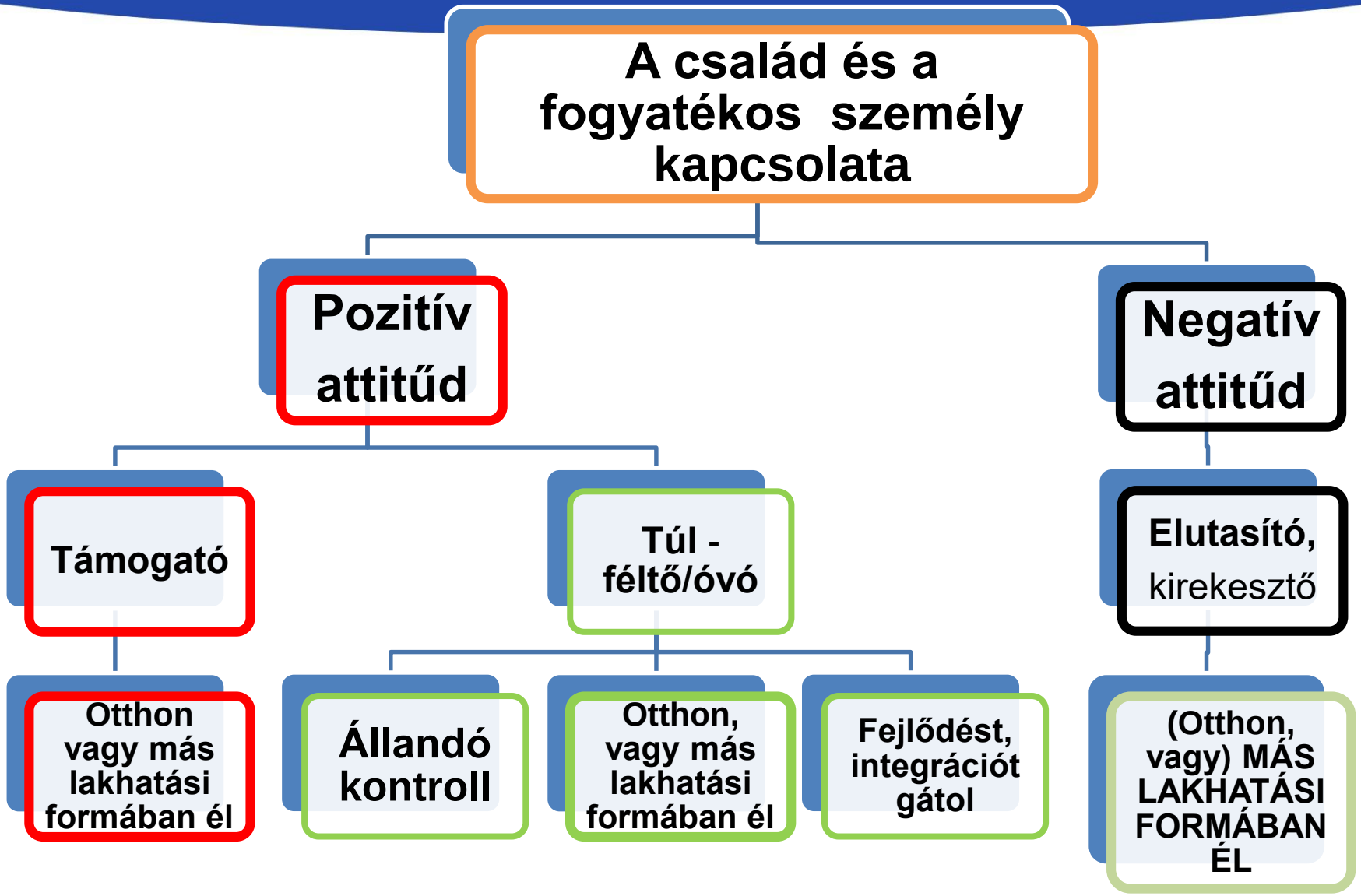

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY CSALÁDJA, MINT ELSŐ SZÁMÚ TÁMASZ

A családdal való kapcsolat erős érzelmi kötelék – gyakran akkor is, ha a viszonyulás negatív.

Amennyiben a család támogató olyan erős erőforrás, amely lévén az egyént:

- Biztonságos háttér, bizalom övezi
- Felismerik képességeit
- Önállósódását támogatja
- Felnőttként kezeli
- Lehetővé teszi az integrációt más közösségekbe is.

A túl óvó, vagy a negatív attitűd nem erőforrás! Nem támogat hanem hátráltat!

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSOK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

Az egészségügyi ellátás a kapcsolati háló tükrében

Szakellátások

Felkészültek a fogyatékosság-hoz kapcsolódó speciális szükségletekre

Együttműködés a szociális ellátó-rendszerrel is.

A fogyatékosság-hoz kapcsolódó speciális szükségletek biztosításának, és a szükséges együtt működé-sek hiánya.

Alapellátások

Pozitív attitűd és megfelelő speciális ismeretek

Pozitív attitűd, de hiányos speciális ismeretek

Negatív attitűd, de vannak speciális ismeretek

Negatív attitűd, és hiányos speciális ismeretek

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSOK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

- Az egyes fogyatékossági típusok számára csak a különféle speciális igényeket figyelembe véve biztosítható az egészségügyi ellátás úgy, hogy az, az egyén számára egyfajta erőforrásként jelenhessen meg.
- Ennek feltétele a **megfelelő fogyatékosspecifikus ismeretek mellett a fizikai és az infokommunikációs akadálymentesítés megléte**, illetve az egyes **szakdolgozók attitűdje, valamint morális viszonyulása** is.
- Mindez meghatározza, hogy e területen az egyén milyen minőségű kapcsoltokkal szembesül, és azok a kapcsolati hálóját mennyire építik, erősítik.

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

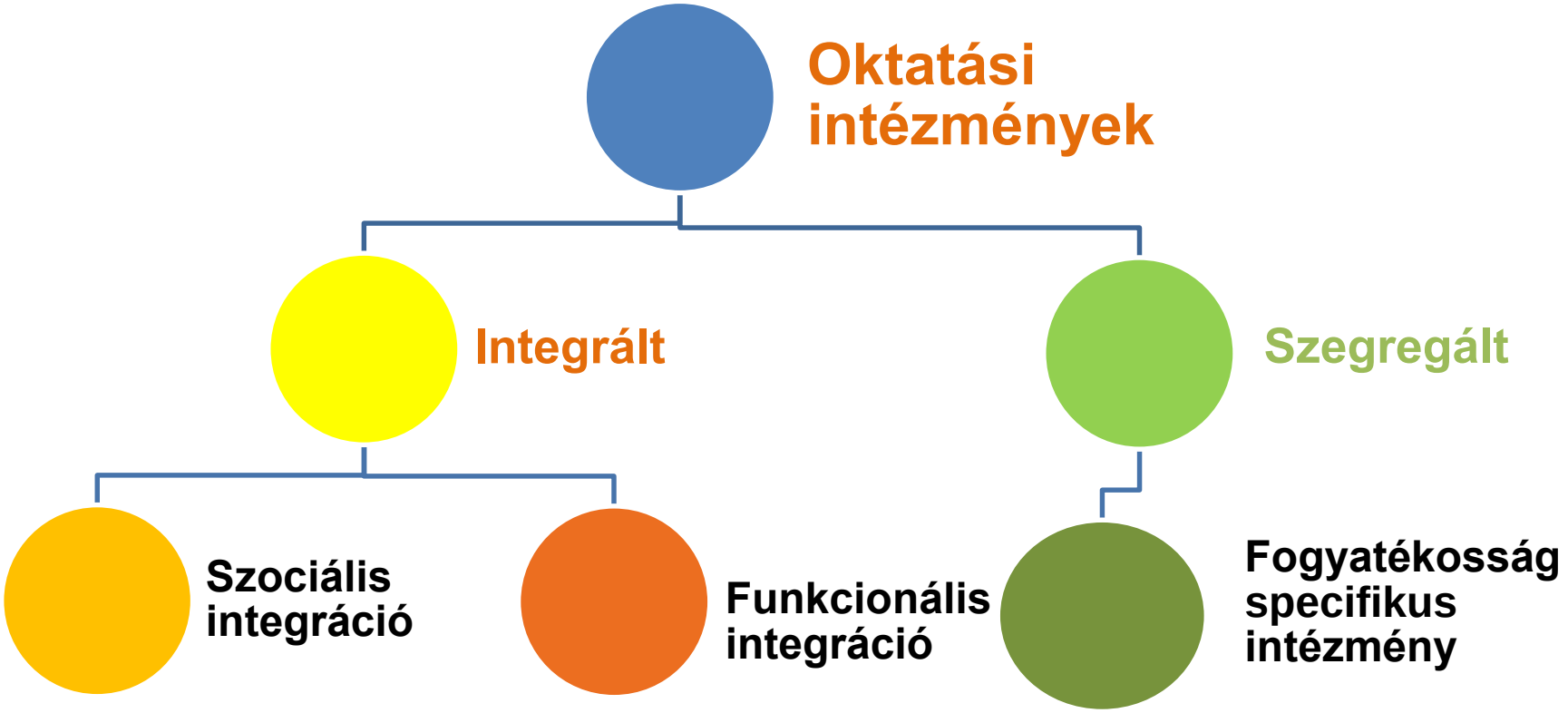

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

- Az oktatási intézményekben eltöltött **időszak nagyon meghatározó a fogyatékos személy kapcsolati hálójának alakulásában.**
- Oktatási szempontból lehet szegregált, vagy integrált az intézmény, valójában számos tényezőtől függ, hogy melyik az előnyösebb a gyermek/fiatal szempontjából.
- **Szegregált az intézmény,** ha csak sajátos nevelési igényű gyermekeket/fiatalokat oktat, nevel,- **elkülönítve a többségi társadalomban lévő kortársaktól.**

A FOGYATÉKOS SZEMÉLY ÉS AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

- Az iskolai évek alatt számos lehetőség adódik **az erős kapcsolati háló építésére: pedagógusok, gyógypedagógusok, segítők, kortársak, sorstársak és családjaik, önkéntesek, stb.**

MUNKAHELY, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

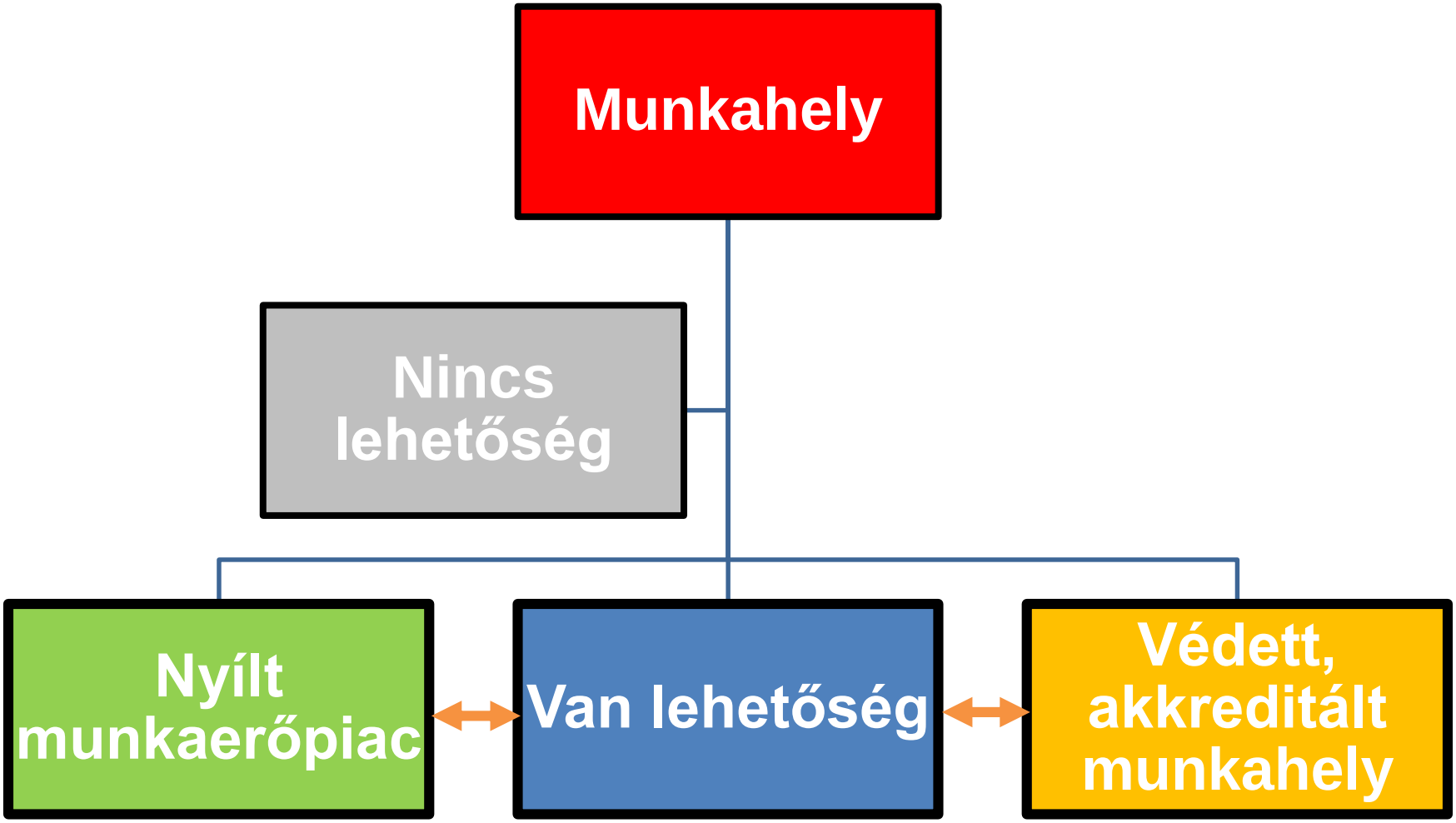

MUNKAHELY, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

- A fogyatékossággal élő személyek is képesek értékteremtő munkát végezni.
- A megvalósuláshoz tárgyi feltételekre, szakmai segítségnyújtásra, támogatásra van szükség, amely biztosítása **a nyílt munkaerőpiacon még ma is kevés**.
- Annak ellenére, hogy a védett, vagy akkreditált munkahelyek, a különféle célszervezetek száma folyamatosan nő, a munkalehetőség még mindig kevés.
- A közösségi lakhatásban élők arányaiban többen jutnak munkához, mint a családban élő személyek.
- A **munkavégzés**nek nemcsak az életminőség szempontjából van meghatározó szerepe, de **óriási jelentőségű a kapcsolatok rendszerében, a kapcsolati háló erősítésében is. Munkatársak támogató szerepe segíti az integráció, inklúzió folyamatát is!**

SZOCIÁLIS (ALAP – ÉS SZAKOSÍTOTT SZOLGÁLTATÁSOK), MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

SZOCIÁLIS (ALAP – ÉS SZAKOSÍTOTT SZOLGÁLTATÁSOK, MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

- Az egyes szociális szolgáltatások a fogyatékkal élő személyek számára - az életminőségük szempontjából - gyakran nélkülözhetetlenek.
- Ugyanakkor fontos, hogy az **ellátás folyamtát** a **szociális(társadalmi) modell**, valamint az **emberjogi modell** elvei alapján végezzük, és mindezt megfelelő szakmaisággal és alapvető etikai normák mellett, mert csak ekkor tudjuk a kliensek számára a szükséges/valódi támogatást biztosítani.
- **A szociális ellátásban dolgozók** - a kapcsolati hálóban így - egy kiemelt, **meghatározó, erős erőforrásként jelenhetnek meg.**

SZOCIÁLIS (ALAP – ÉS SZAKOSÍTOTT SZOLGÁLTATÁSOK), MINT KAPCSOLATI HÁLÓT ALAKÍTÓ SZÍNTÉR

Mindezek mellett, mint a szociális szakemberek, nemcsak egy támogató erőforrásként szerepelhetünk a kapcsolati hálóban, hanem nagyon sokat tehetünk azért is, hogy ezek a **kapcsolati hálók, tovább erősödjenek, szélesedjenek**. pl.:

- különféle integrált rendezvények szervezése, vagy azokon való részvétel biztosítása
- lakóhelyi programokba való aktív bekapcsolódás a fogyatékos személyekkel együtt
- felelősségteljes, és pozitív kommunikáció a fogyatékosságot érintő témákban
- intézményközi kapcsolatok erősítése
- fogyatékos személyeket képviselő civil szervezetek létrehozása/működésben való részvétel stb.

KÉRDÉS

Mondjatok példákat arra, hogy miként törekedtek a mindennapi gyakorlat során a fogyatékkal élő személyek kapcsolati hálójának erősítésére, bővítésére?

ISMERŐSÖK, BARÁTOK, MINT A KAPCSOLATI HÁLÓ TAGJAI

- **Az ismerősök barátok elhelyezkedését a kapcsolati hálóban elsősorban emberi tényezők befolyásolják:** pozitív, elfogadó attitűd, empátia, partnerség, együttműködési készség, megfelelő kommunikációs képesség, stb.
- Másodsorban, pedig az ő kapcsolati hálójuk minősége, abból a szempontból, hogy az abban szereplő személyek mennyire elfogadók, nyitottak a fogyatékkal élő embertársak felé.
- **Optimális estben ezek a kapcsolatok erős, vagy legalább közepes minőségűek a fogyatékos személy kapcsolatrendszerében.**

KULTURÁLIS, ÉS SPORT INTÉZMÉNYEK, SZEREPE A KAPCSOLATI HÁLÓ ÉPÍTÉSÉBEN

- **A szabadidő hasznos eltöltésének, és a rekreáció megvalósulásának kiemelt területei a sport és a kultúra.**
- A kulturális intézmények többsége ma már fizikailag akadálymentesített, azonban az infokommunikációs akadálymentesítés még nem mindenhol mondható általánosnak.
- Örömteli azonban, hogy az intézményekben dolgozók ma már kifejezetten odafigyelnek a fogyatékkal élő látogatóikra (könyvtár, színház, múzeum, képtár, hangversenytermek stb.) ebből következően az attitűdjük is pozitívnak mondható.

.

KULTURÁLIS, ÉS SPORT INTÉZMÉNYEK, SZEREPE A KAPCSOLATI HÁLÓ ÉPÍTÉSÉBEN

- Sportlétesítmények/edzőtermek: gyakran hiányzik az akadálymentesítés, így nem mindenki számra elérhető az aktív sportolás lehetősége.
- Ugyanakkor ezek **nagyon fontos színterek** lehetnek a kapcsolati háló szempontjából, hiszen **a közös érdeklődés, a közös élmények, amelyek leginkább képesek erősíteni az emberi kapcsolatokat.**
- Tehát nemcsak az **ott dolgozók, hanem az oda látogató személyek is potenciális erőforrást jelenthetnek** az akadályozott személy életében – **bővíthetik és erősíthetik a kapcsolati hálót!**

EGYÉB SZÍNTEREK SZEREPE, A KAPCSOLATI HÁLÓ ÉPÍTÉSÉBEN

- **Egyéb színterek:** közszolgálati intézmények, pénzintézetek, közösségi közlekedés, kereskedelem, vendéglátó egységek stb.
- Ezekben az intézményekben is egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek mind a fizikai, mind pedig az infokommunikációs akadálymentesítésre egyaránt - bár még „nem hibátlan a kép”.
- Ezeken a színtereken alakult kapcsoltok leggyakrabban csak időszakosak, és csak pl. ügyintéző - ügyfél, vagy eladó-és vevő stb. viszonyulást jelentenek.
- De ha ezek a rövidtávú kapcsolatok az adott pillanatban pozitívak, akkor ez, - ha gyenge szinten is,- de építi a személy kapcsolati hálóját, ugyanakkor **nagyon fontosak lehetnek a társadalmi tudatformálás terén is.**

FELADAT – KAPCSOLATI HÁLÓ RAJZOLÁSA
- JELEK -

Tényezők	Jelek	Kapcsolatok erőssége
A célszemély		Erős kapcsolat:
Család/rokonok		
Egészségügy intézmények dolgozói		
Közoktatási intézmények dolgozói		Közepes kapcsolat:
Munkahely dolgozói		
Szociális szolgáltatás dolgozói (alap/szakosított)		
Kortársak, barátok, ismerősök		Gyenge kapcsolat:
Kulturális és sport intézmények dolgozói		
Egyéb színterek (bolt, hivatal, közlekedés stb.)		Ha nincs kapcsolat nem jelöljük

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

HIVATKOZÁSOK

- Címdia idézet: https://fszk.hu/wp-content/uploads/2016/08/de-hogyan_kapcsolati-halo-epitese.pdf
- 3. dia: Képek: https://hu.pinterest.com/pin/847310117373850872/ , https://hu.pinterest.com/pin/682858362245812592/ , https://hu.pinterest.com/pin/540291286549457886/ , https://blogjt.blog.hu/2017/10/06/egy_kapcsolat_kapcsan, http://www.biolap.hu/lavylites-kapcsolat/ , http://tanc.org.hu/wp/category/kapcsolat/ , https://uzletem.hu/jogadokonyveles/elettarsi-kapcsolat-jogi-szemmel-a-legfontosabb-tudnivalok , https://www.hako-team.com/kapcsolat
- 4.. dia: file:///C:/Users/Dell2/Downloads/de-hogyan_kapcsolati-halo-epitese.pdf
- 5 -6. dia: file:///C:/Users/Dell2/Downloads/de-hogyan_kapcsolati-halo-epitese.pdf
- 7 . dia: Mondd meg, kikkel töltöd az idődet, s megmondom, ki vagy. A társas támogatást nyújtó személyes kapcsolati háló néhány jellemzője és működése a Nyíregyházi járásban Huszti Éva ms.foh.unideb.hu/sites/ams.foh.unideb.hu/files/acta_ms_vol6_no18-19_-_07_huszti.pdf Kép: https://www.noklapja.hu/ezoteria/2016/08/26/emberi-kapcsolatok-halojaban-heti-horoszkop-augusztus-29-tol/
- 8. dia: Szabó, Laura (2005) A társadalmi támaszt nyújtó személyes kapcsolatháló és a szubjektív életminőség összefüggései az egészséges és mozgáskorlátozott személyek körében http://phd.lib.uni-corvinus.hu/95/
- 9. -10. dia: https://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a761.pdf Mondd meg, kikkel töltöd az idődet, s megmondom, ki vagy. A társas támogatást nyújtó személyeskapcsolati háló néhány jellemzője és működése a Nyíregyházi járásban Huszti Éva file:///C:/Users/Dell2/Downloads/de-hogyan_kapcsolati-halo-epitese.pdf
- 14. dia. https://slideplayer.hu/slide/1994763/ Bevezetés a szociális munkába ppt
- 17. dia: Szili-Darók Ildikó: Szociális problémamegoldás a szociális munka eszközeivel https://doksi.hu/get.php?lid=28309 Kép: https://www.facebook.com/szegedpsy/photos/a-multidimenzion%C3%A1lis-%C3%A9szlelt-t%C3%A1rsas-t%C3%A1mogat%C3%A1s-k%C3%A9rd%C5%91%C3%ADv-magyar-nyelv%C5%B1-valid%C3%A1l%C3%A1sa-p/10159385340235512/
- 18. dia: Kép: https://grow-group.com/vallalati-treningek/strategiai-gondolkodas-trening/
- 19- 20. dia: file:///C:/Users/Dell2/Downloads/de-hogyan_kapcsolati-halo-epitese.pdf alapján
- 28. dia: László Vivien: A fogyatékossággal élők helyzete a munka világában https://www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2016/E_feliratozva/E_5_Laszlo_Vivien.pdf
- 32. dia: Kép: http://www.lunacancerfl.org/support-groups.html